

ПАРАВАНЪТ В РОЛЯТА НА ПРОВОКАТОР

Гл. ас. д-р Боряна Георгиева, ТУ-София

Резюме: Докладът описва едно по-различно приложение на паравана, който е представител на устойчивите тенденции в производството и употребата на мебели. Целта е да се направи паралел по оста история-съвременност като се акцентира върху позабравената в днешно време художествено-естетическа функция на паравана. Представя се идеята за провокиране на размисли по отношение на функционалността и противоположността скрито-открито.

Ключови думи: параван, провокация, размисли, функция

Abstract: This paper describes a different application of the folding screen, which is representative of sustainable trends in the production and use of furniture. The aim is to draw a parallel on the history-modernity axis by emphasizing the now forgotten artistic and aesthetic function of the folding screen. The idea of provoking thoughts regarding the functionality and the hidden-open opposition is presented.

Key words: folding screen, provocation, thoughts, function

Параванът е представител на онази категория мебели, които човек е свикнал да вижда в музеи, класически филми, да чете за тях в художествена литература, чието действие се развива в минали векове. Тази простичка, свободно стояща мебел, която се състои от няколко рамки или панели, свързани чрез панти или друго захващане, има много практически и декоративни приложения. Това позволява да бъде проектиран и изработен в разнообразни стилове и от различни материали.

Измислен и първоначално използван в древен Китай някъде около 7 век, бързо се разпространява в останалата част на Източна Азия, а по-късно в Европа и други региони на света. Отначало в Китай параваните били използвани предимно от кралски особи. Те били богато украсени, много тежки и неподвижни. Век по-късно в Япония за различни обществени и/или тържествени мероприятия – чаени церемонии, религиозни събития и шествия на открито, започват да се използват по-леки, преносими паравани.

През времето на великите географски открития, когато европейците стигат до Азиатския континент, параванът е една от вещите, които правят силно впечатление, пренасят се в Европа и навлизат масово в бита на хората. Разработват се различни вариации чрез използване на дърво, кожа, коприна, огледала, както и различни изобразителни техники като декупаж например. Периода 17-18 век е най-интензивен по отношение на внос на паравани с художествена стойност в Европа от Китай. [9]

Може да се каже, че параванът е представител на групата универсални мебели, които се срещат в интериорни решения по всички континенти. Често е разглеждан и като предмет на изкуството, тъй като текстилната или хартиена горна част била ръчно рисувана и представляла пейзажи, религиозни сцени или различни представители на флората и фауната. (фиг. 1) Твърди, рисувани паравани, са разпространявани предимно с декоративна цел, били обект на засилен колекционерски интерес, защото хората били възхитени от техниката на изработването им и картините върху тях. Една от световно известните личности, които били запалени колекционери на паравани е Коко Шанел, която е притежавала цели 32. [7]

Първоначално приложението на паравана било предимно, ако не и изцяло практическо – за предпазване от течение. Тази функция се подсказва и от знаците от наименованието на китайски език: ping (屏 „екран, блокиране“) и feng (風 „бриз, вятър“) [8]. Друго основно практическо предназначение е да внушава чувство за поверителност и интимност – параванът се позиционира в стаята така, че да отделя мястото за преобличане или за задоволяване на физиологични нужди от останалото пространство. Използвал се е и в модните ателиета, при пробите на облеклата в процеса на тяхното създаване, когато не е имало отделна стая или определено място за пробна. Естетическата страна на продукта, макар и не маловажна, била

вторична, водеща била практическата. Използвал се за разделяне на голямо помещение, за създаване на желана атмосфера, променяйки характеристиките на пространството, или просто като интересен акцент от декорацията на интериора.

Друго, чисто практическо приложение параванът има по време на войните през 19 и 20 век в полевите болници. Заради лекотата на конструкцията и компактността на продукта, позволяващи бързото разпъване и събиране, както и добрата стифируемост и удобството при пренасяне, параваните били част от задължителното оборудване, което се използвало за сепариране на отделенията и операционните. В болниците и до днес се използват паравани за отделяне на легла и осигуряване на интимност при различни процедури или при необходимост от уединение на пациента в общо помещение. (фиг. 2)

В днешно време параваните в интериора се използват за сепариране на пространство предимно с декоративна цел, чисто практическото им приложение е останало в обществени пространства, където естетика не е необходима и/или не се търси – преграждане на временно нефункциониращи ескалатори (в метростанции, молове – фиг. 3), сектори, подлежащи на ремонт или за друго временно заграждение.

В развлекателната индустрия – кино, литература, параванът се използва за придаване на загадъчност и/или драматизъм на сцената и действието.

В този контекст, параванът може да се разглежда като представител и носител на устойчивостта и традицията в производството и употребата на мебели, тъй като се използва от няколко века, а формата и функцията му остават неизменни. Променят се и са надграждат материалите, от които се произвежда, но в класическия си вид – дърво с текстил или хартия, се среща и до днес. Параванът придава носталгичен, романтичен, загадъчен акцент на интериора и може да се съчетае с различни стилове в обзавеждането. Не трябва да се забравя или пренебрегва още един важен за съвременното общество аспект, а именно – изисквания, разсъждения и перспективи от гледна точка на потребителското изживяване (т. нар. user experience), където се залага на комплексен дизайн, който предвижда включването на повече от едно сетиво, защото дизайнът се намира на границата на материалните и духовните видове дейности и неговата задача е да удовлетворява както материалните, така и духовните потребности на човека. [1, 5] Интеграцията на такива устойчиви продукти като паравана в съвременния дизайн може да се окаже сред най-ефективните средства за запазване на традициите и вписването им в съвременността, тъй като ролята на съвременния дизайн е да разказва истории, да предава послания, да задава тенденции, да налага ценности, да възпитава. [3] Пример за реализиран продукт, обобщаващ гореизложеното, е показан на фиг. 4. Автор на паравана е гл. ас. д-р инж. София Ангелова от катедра „Инженерен дизайн“, ТУ-София. Параванът е съвместна разработка с дизайнерско ателие „Конфитюр“ и е представен на изложението W-O-W – World of Women, Интер Ескпо Център 15-17 юни 2012.

Едно по-различно и съвременно приложение на паравана в интериора се среща при производството на мебели, които имат пряко отношение към акустиката и регулирането на шума в околното пространство. [4] В конструкцията могат да се вложат акустични елементи, които остават незабележими, но изпълняват предназначението си на регулатори на шума. Това е и пример за съвременните тенденции в дизайна, при които проектираните изделия имат множество функции, като чисто практическата е най-очевидната. Много често един продукт се използва и за изявяване на концепции и скрити от автора послания и провокации. Ако, например, даден продукт се представя като част от изложбена експозиция, той, от една страна, изпълнява функцията си като обект на дизайна, а от друга провокира и дава повод за размисъл. [2] Използват се много похвати от други научни области, които се интерпретират според конкретната ситуация. Така например, метафората като литературен похват и евристичен инструмент, се изявява в провокативността на дизайнерските решения. Метафората в дизайна позволява да се види контрастът по специфичен начин, в нейните езикови семантични форми и пластичен израз, чрез материали и конструкция. [10]

По-нататък в доклада ще се представи една по-различна гледна точка към паравана, която му задава функцията на провокатор. В рамките на проект 191ХТД0001-06 „Спекулативен

дизайн. Анализ на новите перспективи в дизайнерското проектиране", финансиран от НИС при ТУ-София, е изработен макет на параван на 3D принтер, който да се използва като изложбен експонат в различни експозиционни пространства и ситуации. Съобразно идеята на проекта продуктът е напълно функционален ако се произведе в реални размери. Дори само като представител на идеята, изработеният макет е с размери, които позволяват той да се използва като сепаратор за малки зони в частни или публични пространства, защото когато реализацията и функционалността на един идеен проект е ясна и по-лесно постижима, тя, от своя страна, става по-реалистична. [6] Концепцията, заложена в проектирания параван е да може да се използва в различни ситуации и да му се присвояват различни роли – функционална, декоративна, функционално-декоративна. Формата на модула е изведена от основните квилинг форми (фиг. 5), които дават възможност да се създаде интересен декоративен дизайн. Работният модул и идейният проект са показани на фиг. 6. Концепцията е параванът да изпълнява различни роли. Може да се използва като декоративен сепариращ елемент на закрито, който, поради своята ажурност, не затруднява пропускането на светлина и не затъмнява пространството. Тази функция е предимно декоративна, тъй като отделеното пространство е относително уединено.

Заложена е възможността към паравана да се закачат различни филтри, тъкани с разнообразна структура и плътност, да се постави локално осветление, което, погледнато през ажурната решетка, създава различно настроение, променя излъчването, визията, акцента, придава се загадъчност. Така се прави препратка към приложението му като сепаратор на пространства за преобличане и като тайно място, на което човек може да се скрие от околния свят. Поставен в относително малки помещения, предлагащи бутикови облекла, с прикрепена интересна тъкан, която подлежи на смяна, параванът може да замени пробната в помещението, става част от интериора и/или от експозиционната площ.

Модулността и компактността на продукта позволява да се позиционира на различни места, дори на открито. Когато се показва като изложбен експонат, може да се позиционира върху различни по височина, структура и цвят постаменти, където чрез играта светлина-сянка, тъмно-светло, плътно-ажурно се провокира размисъл у зрителя и го предизвиква да използва въображението си за това какво може да бъде скрито или показано, дори изявено, чрез този продукт. (фиг. 7)

Провокативната роля на проектирания параван се задава от една страна от неговата ажурна визия, навеждаща към асоциации за спокойствие, нежност, романтика, дантела, далечния Изток, мраморните решетки на Тадж Махал. От друга страна, чрез залагането в концепцията на възможността за прикрепяне на други автономни елементи, които да станат част от завършения продукт, и което го прави мултифункционален. Друг провокативен аспект е възможността параванът да се произведе от различни материали, които да придадат интересна връзка и дори контраст между материал и визия.

Като част от концепцията за паравана като провокатор е написан текст в стихотворна форма, който е неделима част от изложбената експозиция. Текстът обхваща разнообразните приложения на паравана като мебел и представя авторската идея за провокация към наблюдателя.

Параван, параван
крива се от тук, от там
вися, стоя, крася
дали съм само параван
вътре, вън, отпред, отзад
скрит, покрит или открит
аз съм просто параван
малък или пък голям
нак съм параван
обличам и събличам
тайните обичам
довереник и страж съм ням
параван, параван
в мрак и светлина
разпръсквам красота
непреходна е тя
параван, скромн параван
под ъгъл си стоя
пазя тайни по света
параван, скромн параван
прикривам грях или свян
защото съм параван
моден или не
аз съм тук от векове
параван, просто параван
скрий се или излез
до мен покажи се днес
параван, обикновен параван
отпред или отзад
света разделям аз
нали съм само параван
изборът е твой
преградата разруши или
построй
параван, изправен гордо стой
от реалността скрий се ти
параван ме назови
истината е една
непреходна е мойта красота
плат, дантела, филигран
красят скромн параван
светът очаква красота
аз показвам я така
параван, само параван
винаги модерен ще съм аз
прибери ме и ме покажи у вас
да блесна аз за вас
макар че само параван съм аз
ексцентрик съм аз голям
винаги във ъгъла заврян

Литература:

1. Ангелова С., Естетика на спомена, Естетически достижения от изложбената дейност в Технически университет-София 2019|2020, Сборник статии и студии, Том 2, Издателство на Технически университет-София, 2020, стр. 32-40, ISSN 2682-9797
2. Георгиева-Гущанова Б., Реставрация и трансформиране на мебели в контекста на арт-дизайна, VII научна конференция с международно участие „Съвременни технологии в културно-историческото наследство” 2019, ТУ-София, Сборник доклади Том VII, стр. 147-151, ISSN: 2367-6523
3. Георгиева Б., С. Ангелова, Интерпретация на традиционни български артефакти в съвременния дизайн, II Международна научна конференция „Съвременни технологии в Културно-историческото наследство”, ТУ-София, 2014, изд. на ТУ-София, ISSN 2367-6523
4. Пешева Т., „Развитие и тенденции при мебелите с акустични характеристики”, XVI „International Scientific Congress „Machines. Technologies. Materials”, 11-14 септември, Варна, 2019, стр. 319-321, ISSN 2535-0021 (Print), ISSN 2535-003X
5. Юнакова Я., Инженерният дизайн – баланс между наука и изкуство, Българско списание за инженерно проектиране, брой 25, януари 2015г., изд. Машиностроителен факултет, Технически университет-София, стр. 61-65, ISSN1313-7530
6. Chervendinev G., SPECULATIVE DESIGN AND ONE-OFF PRODUCTION, 15th International conference standardization, prototypes and Quality: A means of Balkan counties collaboration in cooperation with Balkan Coordinating committee (BCC), Trakya University, Edirne/Turkey, 2019, pp.281-285, ISBN:978-975-374-247-4
7. „Coco Chanel's apartment: the Coromandel screens”, Chanel News, June 29, 2010.
8. Cooper, D., „Folding Grandeur”, *Old House Interiors*, 5 (1): 30-36, 1999, ISSN 1079-3941
9. Handler, S., *Austere luminosity of Chinese classical furniture*, University of California Press 2007, pp. 268-271, 275, 277, ISBN 978-0-520-21484-2.
10. Ochkova-Dimitrova E., COMPOSITION AND METAPHOR IN DESIGN, 15th International conference standardization, prototypes and Quality: A means of Balkan counties collaboration in cooperation with Balkan Coordinating committee (BCC), Trakya University, Edirne/Turkey, 2019, pp.255-259, ISBN:978-975-374-247-4

Източници на изображения:

- фиг. 1 – https://en.wikipedia.org/wiki/Folding_screen (посетен на 20.10.2020)
- фиг. 2 – <https://medikatrading.bg/hospital-screens/186-tm-a-1015.html> (посетен на 20.10.2020)
- фиг. 3 – <https://bnr.bg/post/100707386/kolko-vreme-se-remontirat-eskalatorite-v-metroto>, автор на снимката: Георги Корнейков, БНР (посетен на 20.10.2020)
- фиг. 4 – личен архив на София Ангелова, авторски права студио „Конфитюр”
- фиг. 5 - <http://krasiviidei.com/krasivi-idei/tehniko/kviling.html> (посетен на 20.10.2020)
- фиг. 6 – личен архив, автор Боряна Георгиева
- фиг. 7 – личен архив, автор на снимките: Емилия Очкова

фиг. 1 – паравани от дъвен Китай

фиг. 2 – болничен параван

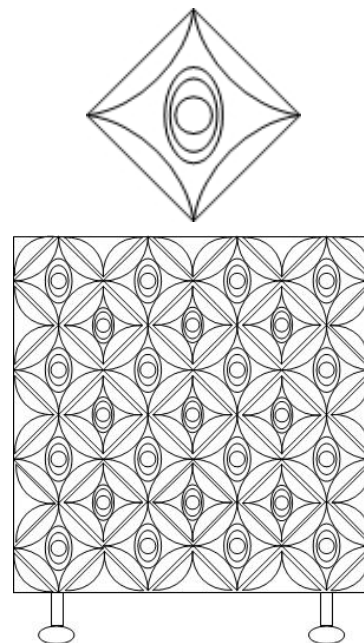
фиг. 3 – предпазващ параван

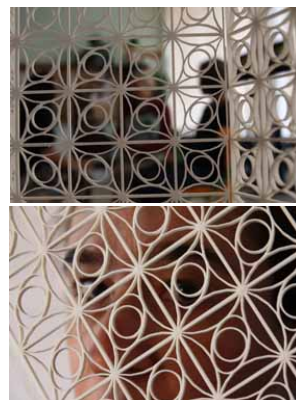
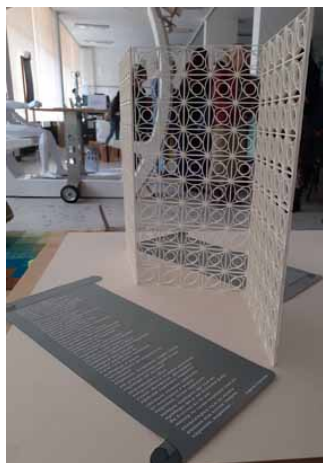
фиг. 4 – параван, автор София Ангелова

фиг. 5 – основни квиллинг форми

фиг. 6 – модул и идеен проект

фиг. 7 – макетът и текстът, представени на изложба „Дизайн размисли“, ТУ-София, ноември 2019г.